

AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” HIVATALOS KÖZLÖNYE

Mezjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A FÖLDMIVELÉSÜGYI MAGYAR KIR. MINISTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL

KIADJA: AZ „ORSZÁGOS HALÁSZATI EGYESÜLET” BUDAPESTEN,
IX., kő-, Üllői-ut 25. sz. (Köztelék).

SZERKESZTI: LANDGRAF JÁNOS, ORSZ. HALÁSZATI FELÜGYELŐ
Budapest, V., Vécsey-utca 5. sz.

Az „Országos Halászati Egyesület” tagjai ingyen kapják.

Nem tagoknak előfizetési díj: Egész évre 6 K. Félévre 3 K.

Két nap Csehországban.

Irta: Répássy Miklós.

Csehország a tógazdaságok klasszikus földje. Európa legrégebb s legnagyobb pontyos halaszgazdaságai itt vannak. Mintaszerű üzemük, kiváló termékeik világhírűek s a szakemberek százaít vonzzák oda messze földről, hogy lássák és tanulmányozzák azokat. Rég táplált vágyam teljesült nekem is, midőn ez őszi alkalmam nyílt, habár csak nagyon rövid időre is, de éppen a legérdekesebb időszakban, a halászások idején, ez ország két legnagyobb szabású halaszgazdaságát meglátogatnom. Megkísérlem röviden számot adni a látottakról, mert hiszem, hogy akad közöttük általános érdekű, hazai haltenyésztőket is érdeklő dolog.

* * *

Első utam a bécs—pilseni vasútvonal mentén festői szép fekvésű Frauenberg (Hluboká) városba vezetett. Ennek közelében s környékén terül el egy a Schwarzenberg herczeg uradalmához tartozó, 112 tóból álló s 2300 hektár vízterületű tógazdaság. Az egész, mint teljesen különálló gazdasági ág, egy uradalmi intéző egységes vezetése alatt áll. Jelenlegi kezelője Susta Venczel, a természettudományos alapra fektetett okszerű pontytenyésztés nagyhírű megalapítójának, Susta Józsefnek a fia.

A tógazdaság körüli teendőket 20 tagból álló állandó személyzet látja el. Mind válogatott emberek, akiket csak előleges orvosi vizsgálat alapján fogadnak fel. A vízben való munka ellentálló, erős szervezetet követel! Megkívánják tőlük az írás s számolás elemi ismereteit is; előnyben részesülnek a hasznavehető mesterséghez értők: ácsok, kőművesek, stb. Az így sorozott legénysegből kerülnek ki bizonyos szolgálati év után a tócsőszők, akiknek az egyes tócsoportok állandó felügyelete a kötelességük. A legkiválóbb közülök lesz a *halázmester*, aki az összes munkák végrehajtását vezeti s felügyeli. E munkák közül kétségkívül az őszi halászások a legfontosabbak, de a legnehezebbek is.

Ilyen óriási terjedelmű halgazdaságban s ily nagyszámú tónál a legnagyobb tervszerűséggel kell azt intézni, hogy az évi termés hiba nélkül kerüljön a teletető tavakba, illetőleg a téli tartókba.

Téli tartókba, amelyek a nálunk ismeretes teletetőknél felelnek meg, csak a piacra szánt anyag kerül. Az ivadékot rendes tavakban teletetik át. A sok közül jut erre is. Azokat választják ki, amelyekben mélyebb vizet lehet tartani. E tavakat aztán nyáron át váltakozva szárazon tartják, hogy megfelelően felújuljanak. Ez mindenesetre némi veszteséget jelent az évi termő területben, de biztosítja az ivadék jó teletését. Erre az eljárásra egyébként egyenesen utalja őket a kihalászásnak ily nagyszabású gazdaságban könnyen megérthető hosszú tartama. Ezidén például kezdtek szeptember 23-án s folytatják szakadatlanul november 6-ig jó s rossz időben egyaránt. Sorrendben első az ivadék nevelő tavak. A piaci anyaggal szeptemberben még nem tudnának mit kezdeni. Az ivadék tehát aránylag nagyon korán kerül ki a tavakból s így nagyon jó, ha még oly vízbe kerül, ahol a téli pihenés bekövetkeztéig egy kissé mozoghat s táplálékot is találhat.

Látogatásom idején, október 15-én a Nakri község mellett fekvő „Woblanov”-tó került halászásra. Vízterülete 65 hektár. Népesítése két évre történt két és három nyaras pontyivadékkal; mostani halászása alkalmával tehát négy és öt nyaras volt az anyag. A két évre való népesítést részben a súlyosabb árú kedvéért, részben azért kell alkalmazniok, mert elegendő víz nem áll rendelkezésükre a tó évenként való megtöltésére. Élő patakjuk nincs s így csak a gáttal elzárt völgymedencébe összefutó csapadékvízre vannak utalva.

Még itt is korlátozza őket az, hogy közvetlenül felettük s mellettük még több részben idegen birtokú tó is van.

A tó töltése egyébként hatalmas, százados földépitmény. Koronája útszélességű; vízfelőli oldala a hullámverés ellen kővel burkolt. A tó lecsapoló zsilipje tipikus szerkezetű abban a formában, amint körülbelül 300 évvel ezelőtt megépítették. Két hatalmas szurkosfenyő törzséből kivájt vályú vízszintes helyzetben egy-

másra borítva alkotja; keresztmetszete álló elipszis, amelynek magassága 0,85 m., szélessége 0,40 m. Elzáró szerkezete egyszerű nyeles fatábla, amely megfelelő rovatékba illik be. Az e vidéken általában meglévő kedvező lejtési viszonyoknál e csövek nem csak itt, de minden tavuknál oly mélyen fekszenek, hogy még akkor is víz borítja azokat, ha a tó teljesen le van csapolva. Ilyen állandó vízborításnál a fa nem romlik s amint a tények igazolják, századokon át szolgálnak kifogástalanul. A lecsapoló csőzilip a tó felől természetesen megfelelő, de máskülönben egészen primitív fenyőrudakból készült halrácsossal van ellátva; céljának megfelel s igen könnyű szerrel javítható.

A lecsapoló zsilip mély fekvésének legnagyobb előnye a kihalászásnál érvényesül. A tó vizének teljes lebecsátása után, mikor a tófenék minden részéről lefutott már, a zsilip előtti halágyban még 1—1,2 m. mély vizet lehet tartani, úgy hogy a tó összes hala ott, azon az alig $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ holdnyi területen gyűlhet össze.

A tó vizének lefutási idejére természetesen megvannak már a pontos adatok s a zsilipezelést úgy intézik, hogy a halászásra kitűzött nap reggelén már csak a halágyban legyen víz. Így találtuk a „Woblanov” tavat is, amikor reggel 6 óra után odaérkeztünk.

A halászmester a 20 emberből álló halászlegénységgel már előtte való este hozzákészült a halászáshoz. A halágy oldala a zsilip mellett jó darabon ki van deszkázva s a deszkafal erős fejgerendával ellátva; a halágy széle s a töltés lába közötti sáv szintén ki van kövezve; a töltésre kőlépcső vezet fel. Ezen a sávon állítják fel a kihalászás készségét. Először is a szétszedhető s összerakható bódét, amely a fogás elkönnyülésére szolgál különösen kedvezőtlen időben s elébe a halmérleget. A halágy szélére állítják sorjában a vízzel telt kádakat; itt 14 db volt. A kádak körülbelül 1,20 m. átmérőjűek; magasságuk azonban alig 0,60 m.; sokkal könnyebb belőlük így a halat kiszedni, mint hogyha magasabbak volnának. A kádakon oda készítve állanak az osztályozók; 0,80 m. átmérőjű,

0,20 m. magas karimájú faforgácsból készült kosarak melyek fenéke ritka fonású, hogy a víz könnyen lecsuroghasson belőlük; fenekükre külön keresztköteles abroncs van erősítve, hogy a hal súlyát elbírja. Mindehhez megfelelő számú rövidnyelű szak s hosszúnyelű szapoly járul; az elsők a hal kiszedésére, az utóbbiak a víz kavaráására, felfrissítésére valók. A halágy víztükreán készen álltak a halászcsonakok; itt 3 drb, az egyik a háló „felfágyva.” A csónakok nagyon egyszerű szerkezetűek, deszkából valók; hosszuk 5,0 m., szélességük mintegy 1,5 m.; vágott orruiak, mélységük egy deszkaszélességnyi. Két keresztbe állított deszka a belsejüket három rekesztékre osztja; ezek a keresztbe állított deszkák pótolják a bókonyt is. Végül a tó töltésén ott állanak készen a szállító fogatok, hogy a kifogott hal haladéktalanul a raktártavakba jusson.

A halászlegénység már korán hajnalban hozzálátott a munkához. Ahhoz vannak öltözve: hosszúszerű halászcizma, bőrkötő és bőrujjas mindeniken. Amint a víz annyira leszállott, hogy már csak a halágyat borítja, külön friss vizet vezető árkot készítenek lehető magas szintben a halágy felé. Jelen esetben az egyik szomszédos, még telt tóból történt a vízvezetés. Nagy szükség van erre a felfrissítésre, mert így nyugodtan dolgozhatnak; az aránylag szűk helyre szorult nagytömegű halnak semmi baja nem történhet. Valósággal úgy elvannak ott látva, mint egy külön teletető medenczében. Aztán a friss víz áramlása oda is csalja a halat s így nem igen marad el belőle. Különben a tó főlecsapoló árkat felülről kezdve végig is hajtják, hosszú csáklarudakkal verdesve a vizet, hogy az esetleg még ott elmaradt halat is mind bezavarják a halágy felé. A halágy felső részét ezután hálósövénynyel elzárják. A záró hálót már szintén készletben lévő, körülbelül 1,5 m. hosszú, alul hegyezett s 0,50 m. magasságban kampóval bíró fenyőfarudakkal karózzák ki. Most aztán készen áll minden a halászat megkezdéséhez. A legénység egy része a halászmesterrel együtt a csónakokba száll s felviszik a hálót a halágy felső végébe, a záró

Rákászat.

— A „Halászat” eredeti tárczája. —

Irta: *Jurán Vidor.*

A cséza utolsót zökken a fővény kövein, a fűrgé mokány lovak prűszkölve megállanak, itt vagyunk célunknál, a kamjoukai patak fűzfabokros szigetén.

A kocsizörgésre valaki nagyot nyujtózódik az egyik fűzbokor árnyékában. A fejét előbb könyökére támasztja, mikor megismer, nehézkesen föltápáskodik s megbillenti kopott szalmakalapját:

— Áldás és békesség!

Fábián az, a vén halász.

— Adjon Isten minden jót, — az egyhangú válasz.

— Eljöttek az urak?

— El bizony!

Fábián ekkor már az ülés alól kotorászsza az elemőzsiás kosarakat, a boros és ásványvizes üvegeket. S míg a palaczkokat szép katonás sorban a közeli patak vizébe meríti, egyenként legrálunk a rozoga ülésről. Az egyik üvegnek hamarosan kitekerjük a nyakát s az öregot megkináljuk borral. Ilyen rekkenő kánikulában megbecsülhetetlen a jó karczos. Fábián azonban nem veszi észre a feléje nyujtott italt. Gyanakodva a kocsí felé pislogat, valami kellemetlen szimat megütötte az orrát. Arczát most nyájas derű önti el, a saroglyához lép s az illatos széna között kotorászik.

Egy bűzös kis csomag akad a keze ügyébe, azt hóna alá vágja, aztán vígan fölhajtja a bort.

Az öreg most munkához fog.

Kapadohányval előbb jól megtömködi kurta pipáját s rágyujt. Az egyik bokor aljáról 15—16 lenyesett fűzbotot s néhány kerek hálósckát ránczígál elő, a förtelmes bűzt gerjesztő csomagot pedig fölbontja.

Ebben van a rákok kedvencz pástétoma: a bűdös máj.

A földarabolás pár pillanat műve, a levágot szelletek odavándorolnak a botok hasított végébe.

Az öreg urak ezalatt egy terebélyes fűzbokor árnyékába heveredtek. Borozgatva és szivarozva valamiről élénken beszélgetnek.

Fábián még egyszer megpiszkálja pipáját, szerszámaint fölszedi, most kezdődik a tulajdonképeni munka és kedélyes multság.

*

Egymásra hajló fűz- és égerbokrok szegélyezik a kis névtelen mellékpartak partjait.

Rétek zöld pástja odatapad a bokrok kanyargó hosszú szalagjához; azon túl a mezők kalásztengere terül el.

Ezidén itt is elkésett a vegetáció. Már augusztus végén vagyunk, itt a Poprád völgyében csak most ölti magára az érfélben levő vetés sárga köpenyegét.

A réti sarjú bódító szaga összekeverődik a kenyértermés nehéz, részegítő illatával, a mozdulatlan kalásztenger fölött szinte forr a vibráló levegő.

Valami sajátságos libbenés és hullámszás tölti be a légürt.

A végtelen csönd és nyugalom ráborult a tájra. Seholy semmi

háló mellé; a legénység másik része a szárazon kétoldalt már szintén odakerült a hálókötél húzására. A kerítő háló igen erős fonású; hossza 24 m., mélysége 12 m.; az apacsoknál azonban körülbelül csak 1·0 m-re van összehúzva a háló, úgy, hogy valósággal egy nagy, bő zsákot alkot. A háló felinát a halászmester közepén álló csónakja tartja; a csónakban lévő másik ember egy csákyarúddal a háló alinát szorítja a fenékhez; a rudat előzőleg odakötötték az alinához. A két másik csónak a két apacsot vezeti, leszorítva hasonlóan a háló alinát. Az apacs keresztköteléhez kötött erős húzókötelet aztán a szárazon állók vállukra veszik s megindul a hálózás. Húzásközben ügyelnek arra, hogy jól kerítsenek; kétoldaltól egy-egy ember rúddal verdesve a vizet, zavarja a halat a háló felé; egyébként pedig csak a halászmester rendelkezik; most is, mint a további munkaközben is, az ő vezényletével hallgat mindenki. A halágy alsó végére érve, oldalt kerítenek, nem a kádak mellé.

Az apacsokkal a parthoz érve, a háló alinát a fenéken a part felé húzzák, aztán felveszik a víz fölé úgy, hogy a háló telve hallal, mint egy zsák, csüng be a vízbe. Most aztán a csónakok a háló al-

Halászás a frauenbergi tógazdaságban.

és felinát tartva, odaviszik azt az osztályozó kádak elé. A háló léhését itt mind jobban s jobban felszedik a csónakokba s a víz színére kerül a háló egész tartalma, — mint az képünkön is látható. A halat rövid nyelű szákokkal meregetik ki az osztályozó kosarakba; azokból aztán mindenik a maga kádjába kerül; a tóból várt legnagyobb tömegű minőség a legközelebb eső kádakba, a többi, a mellékhal, a távolabb esőkbe. A kádakból azonnal hozzáfognak a mázsáláshoz. A mérleg ügyesen szerkesztett szétszedhető állványon függ; egyszerű kásos mérleg; az egyik karon lapos rostély a súlyok számára, a másikon billenő, átluggatott, öblös vörös rézüst. Ebbe szákolják a kádakból a halat, amelyet métermázsánsként mérnek. Minden métermázsát hangos szóval jeleznek, de jelzik a mérleg mellett lévő számoló - gépen is. A lemért halat belebillentik a mérő üstjéből egy előtte álló lapos, széles kádba, amelynek feneke gyékénynyel töltött zsákkal van kipárnázva; innét olvassák hangosan darabszám szerint négyszögletes lepedőkbe, amelynek két-két sarkát két asszony összefogva adja tovább a mögöttük álló másik párnak s azok ismét tovább, míg feljut a töltésen álló szállító-sze-

nesz, semmi zaj, az élénkség, az élet elmenekült innen, olyan most e vidék, mintha kábult mély álomban szenderegne.

Szinte félve járok Fábíán mellett, nehogy lépéseim zaja megzavarja a végtelen némaságot.

Az öreg most megáll.

Kerek hálócskáit s a májjal fölcsalizott botjait a bársonyos gyepp fölé rakja, hármát azonban kiválaszt s befurakodik a bokrok közé.

Hűségesen követem Fábíánt.

A fűz- és égerbokrok ágai szeretettel egymáshoz simulnak, zöld mennyezetök szeliden átöleli a kis patak medrét, melyet egy jókora lépéssel át lehet ugrani. A mozdulatlan lombok és levelek között átszűrődnek a napsugarak és tarka foltokban megaranyozzák a vízfenéket.

A lehajló ágak között pókok feszítették ki selymes hálójukat, az egyik vérszomjas haramia ép most veti magát arra a szerencsétlen kérészre, mely hálójában fönnekadt.

A bokráig érő vízben élénkebb az élet.

Apró pikó halacszkák és ujjnyi pisztrángocskák vigan hanczuroznak a habfodrokban, pajkos játékaikat nem zavarja senki, semmi. A lapos kövek és szétszórt kagylóhéjak mellett kővi csíkok mogorván és mozdulatlanul tanyáznak, csak rezgő bajuszuk árulja el, hogy élnek.

A sötét árnyékot vető összefonódott galyak helyenként a vízre borulnak, maga a meder a partok szélén csupa padmaly, csupa lyuk.

E természetes rejtékhelyekben s hozzáférhetetlen várakban, e csodaszép, de kevesek által ismert birodalomban tanyáznak a vízi hullák s foszlásnak indult szervezetek sírásói: a rákok.

Ezelőtt tömérdek ollós vitéz lakta e kis patakot, azonban a három év előtti nagy szárazság idején, mikor a víz teljesen fölszákkadt, elvándoroltak innen. A tarlókon három kilométernyire nem egyszer találtam rákokat, kik innen elvándoroltak új hazát keresni.

Azóta újból megnépesült a patak. Nincs most annyi, mint valamikor régen, ha azonban ragályos betegség meg nem tizedeli őket, talán megint elszaporodnak.

Fábíán 10—15 lépésnyi távolságban nesztelenül vízbe meríti fölcsalizott botjait. Előbb egyet s mást még igazít rajtuk, aztán tovább megyen munkáját folytatni.

Egy korhadó égertuskóra telepszem s innen lesem a történeteket.

Szúnyogok raja halk dongással röpköd körülöttem, a bűdös májszaga idecsábította az éhes hadat.

A vízben még minden csöndes, csak a fürge halacszkák eviczkélnek gondtalanul a hullámfodrokban.

A tulsó part horpadása alatt mintha megmozdult volna valami!

Előbb csak két hatalmas kar, aztán két idegesen mozgó hosszú csáp bukkan elő. Most előtűnik két gömbölyű sötét szem is. Sóvárogva tapadnak a ritka prédára, melynek csábító illata betölti a kristályos vizet.

És itt is, ott is megélenkülnek a part martjai.

Az egyik padmaly alól egy másik pánczélos vitéz bújt ki, amott a lehajló ágak alatt a harmadik is, mindegyik mozdulatlanul s gyanakodva leselkedik.

Szokatlan nyüzsgés-mozgás támad most a vízfenéken.

kerekhez. Ugyanazon minőségű anyagnál mindig ugyanannyit olvasnak egy-egy lepedőbe. A szállítás hordókban történik. Egy-egy szekéren három 5 hektoliteres széles szájú, kerek hordó van. A lepedőben felérkező halat egyszerűen becsusztatják a hordó száján. Itt is hangosan jelzik, a mint az egy-egy hordóba szánt mennyiség már benn van. A hordó száját szalmacsutakkal zárják el, úgy, hogy a csutak két vége kiáll, dereka pedig a nyíláson behajlik s hogy vissza ki ne ugorjék, fűzfavesszővel peczkelik meg; a csutak dereka a vessző alatt van, a hordónyíláson keresztbe álló vessző két vége pedig a hordó dongái alatt. Az egy-egy hordóba jutó mennyiség függ az adott viszonyoktól; a szállítási távolság, az időjárás, a hal minősége befolyásolja. Itt mintegy 150 kg-mot adtak egy-egy hordóba.

A mérlegeléstől kezdve pontosan könyvel az ellenőrző hivatalnok minden adatot: súlyt, darabszámot, a fuvaros nevét s minden fuvarmennyiséget. Egyidejűleg jelzi, hogy az illető fuvar melyik haltartóba jut s aszerint kézbesítő bárczát állít ki a fuvarosnak, amelylyel az rendeltetési helyére indul.

A leírt módon való eljárással, a begyakorlott, összetanult személyzettel, a kihalászás valóban bámulatra méltó gyorsasággal folyik. Az első tanyavetéshez reggel 7 órakor indultak; a hálóban 72 q ponty volt s az 8¹/₄ órakor, tehát ⁵/₄ óra alatt már lemérve, megszámlolva s elkönyvelve útban volt a téli raktár-tavak felé!

A tóból összesen kihalásztak 116 q négy- s ötnyaras tükrös pontyot 30 kg. átlagsúlyban, mintegy 4 q sügért, kevés csukát s néhány darab süllőt. Mindezzel d. e. 11 órára, tehát 4 óra alatt teljesen végeztek; pedig félreértés folytán a felettök lévő tó vizét rájok bocsátották, a mi miatt legalább egy fél órát késnek. Mindenesetre elismerésre méltó eredmény.

Halászatközben természetesen a halágy vize is folyton apad; a halak utolsó részét már szákokkal fogdossák össze a csolnakok rekeszeibe. A mint aztán több kifogni való nincs, összeszedik a nagy hálót, kiszedik a sövényhálókat; az egymásután ürülő kádak-

ból döntögetik ki a vizet, végül szétszedik a mérleget és a bódét s szállítják az egész készséget következő napon sorra kerülő tóhoz.

Egy-egy ilyen nagyobb tónak a halászása nagy esemény a környékbeli lakosság számára is. Egész seregekben gyűlnek össze a tó körül a böngésző, mezegető vadhalászok szákokkal, farkashálókkal, kosarakkal felszerelve. Eleinte a lefolyó árkot állják el s lesik a halrácson véletlenül kijutó halat; a halászat befejeztével aztán a tónak esnek neki, gázolva a lecsapoló árok iszapos fenekét s dulakodva egy-egy elmaradt silány apróságért. A látványosság kedvéért is sokan jönnek ki s a tó töltése a nézők tömegével, a készen álló fuvarozó szekerekkel, — itt pl. 30 volt — igazán mozgalmas látványt nyújt. Persze nem hiányzik a kántinos, de még a zene sem, habár csak egy verki képviselőjében is. De ő is hozzátartozik a dologhoz s ezt legjobban igazolja, hogy a silányabb mellékhalból a halászegényeknek s napszámos asszonyoknak kijutó halporciók mellett ő is megkapja a munka befejeztével a maga haljárandóságát.

A frauenbergi tógazdaság összes téli haltartói a város közvetlen közelében vannak. A meglehetősen nagy területen szétszórt tavakból így sokszor nagy távolságra kell a kifogott halat szállítani. Az imént leírt Woblanov tótól pl. mintegy 15 kilométer utat tesznek meg a fogatok, ami bizony 2—3 óráig is eltart. A kihalászsandó anyag mennyiségének előleges becslése alapján történik a fogatok kirendelése. Pontos könyvvezetés s minden egyes tó külön sajátosságának ismerete kell hozzá, hogy az intézkedések e tekintetben megfelelők legyenek. A kelleténél több fuvar felesleges kiadást jelent; viszont nagy baj, ha számuk nem elegendő, mert arról szó sem lehet, hogy a legelőször elindítottak visszaforduljanak — hiszen ahhoz 5—6 óra kell s az alatt a halászással már rég végeztek, a közeli kis falvakban pedig igen nehéz az utolsó pillanatokban megfelelő alkalmatosságot szerezni. Hogy az intézőség e tekintetben mennyire feladata magaslatán áll, alkal-

Az innenső part felől piczulányi rákocskák ügyetlen mozdulatokkal a préda felé igyekeznek. Sietős az útja, mert éhes.

E vakmerőséget a többi sem nézheti tetlenül, kinyújtott ollókkal dülöngve törnek előre.

A kis vitéz még el sem érte zsákmányát s már is hátrál. Megijedti irígy pajtásaitól. Mert az erősebb itt is elmarja a gyöngébbet, a falatért itt is kemény, nehéz küzdelem folyik, mint mindenütt e széles világon.

Az innenső part mellett most sötét árny jelenik meg. A többi rák erre meghökken, ollóikat leeresztik, egyik-másik néhány arasznyit visszahátrál, valamennyi félénken a jövevényre bámul.

Az új vendég — egy hatalmas rák.

Fábián szavajárása szerint akkora, mint egy „bocskor”.

Széles ollóival megragadja zsákmányát, nehézkes testével szinte rátapad a májra és kedélyesen majszolja a finom csemegét.

Most hirtelenül eleresztí prédáját, mert a másik part egyik várából hatalmas páncélos levante törtet elő.

Mind a kettő kemény legény, régi ismerősök és ellenfelek, izletes falatokért nem egyszer vívtak már eldöntetlen párviadalt.

Az új lovag támad. Most összecsapnak. Ollóik szorosan összefonódnak és így gyűrnek egymást. A küzdők körül fölkavarodik a finom homok, sokáig nem látni a viaskodókat.

Mire a víz ismét kitisztul, a harcnak vége van.

A győztes legény mohón a májnak esik, a másik búsan várába hátrál, mert a küzdelem hevében letört az egyik ollója.

A lomb susogva megrörren, Fábián szinte észrevétlenül mellettem terem.

Kerek hálócskáját a vízbe meríti, a botot pedig lassan, szinte észrevétlenül a hálócska fölé emeli. A lakmározó rák veszedelmet sejt, prédáját eleresztí s egyenesen bele hull — a kelepczébe.

Főlcsalított botjainkat most sorra látogatjuk.

A szomszédos helyen egy csomó rák majszolja a májat, szegények mind odavándorolnak a csalánnal bélelt halászkosárba.

A patak kanyarulatánál érdekes kép köszönt bennünket.

A préda körül félkörben 5—6 ollós vitéz tanyázik, közvetlen közelében pedig remek „szóló” rák gyanakodva leselkedik. A vén kópé előző években tanulságos tapasztalatokra tehetett szert, mert most erősen gyanakszik, a többit viszont a félelem tartja vissza.

Fábián — a furfangos vén róka — a botot lassan odébb húzza.

Mikor a nagy rák ezt észreveszi, féltékenyen a májra rohan, a többi példáját követi és egyetlen egy sem kerül el szomorú sorsát.

A gyilkos munka egyre tart.

A halászkosárban innen is, onnan is összegyűlnek a pajtások. Az új vendégeket halk zizegéssel köszöntik, olyan sajtóságos a beszédjük, mintha mindegyik bús panaszszal régi otthonát siratná.

*

Most van a nap lemenőben.

Mint valami óriási pók, az arany halványuló színéből finom, leheletszerű fátyolt von a Magas-Tátra vén csúcsaira.

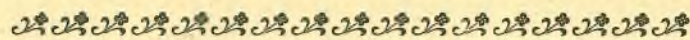
A fényár most lassan tompul.

A szaggatott mély völgyek komor lakója: az árnyék feltör a hegyóriások lejtőin, mire az élénken villogó havas ormok a bibor ragyogó palástjába burkolóznak.

munk volt itt is látni; 85 drb 5 hektoliteres hordó s annak megfelelően 30 fuvar volt kirendelve s ezt épen megtöltötte a kifogott anyag s a tovább szállítandó halászkésztség.

A fuvarosok a hosszú úton egyszer-kétszer felfrissítik alkalmas helyeken a hordók vizét. E célra minden szekér el van látva egy hosszú nyélre erősített kis cseberrel. A téli tartók elkerített helyen vannak, szám szerint 41 drb. A legnagyobbak körülbelül 1000 m² felületűek, de a legtöbbje jóval kisebb; mélységük 1—1,5 méter között váltakozik. A legnagyobbakba 80—100 q halat is beleraknak. Vízellátásuk olyan, hogy mindenik kap külön elegendő bő friss vizet; a víz bukással jut beléjük s rendszerint még egy a befolyó cső elé vert czölöpre szegezett deszkára is esik s azon szertelocscsan, hogy így annál több levegővel keveredhessen. A tápláló csatorna mintegy 250 litert hoz másodpercenként; egy-egy tartóra tehát 5—6 liter jut. A lecsapoló barátságosok is úgy vannak deszkaellenzővel felszerelve, hogy mindig az alsó, kihasználtabb vízréteg kerül lefolyásra. A teletetők között természetesen széles, kocsival kényelmesen járható utak vannak. A halakat hozó szekerek azokon jutnak el a nekik kijelölt tartókhoz, ott átadják a felügyelőnek a szállítási bárcazt. A hordókból kivesszik az elzáró szalmacsutakat s a száj nyílásán bedugott vastag rúddal féloldalt fordítják úgy, hogy a hal a vízzel együtt kiömlik a hordó elé tartott osztályozó kosárba, a honnét aztán újra számolva, egyenként bocsátják a tartóba, egyszerű, simára gyalult deszkacsuszatókon.

(Folyt. köv.)

Kivesző halfajok.

A makréla.

Az amerikai Egyesült-Államok kormányának 1906. évi jelentése egyebek közt azt a nevezetes tényt konstatálja, hogy „a makréla fogása kevesebb ered-

Az arany s a sötét bíbor keverékének csodálatos színárnyalatai verődnek vissza a távoli kék hegyeken.

A csúcsok lábainál sötétedni kezd.

Ott alkonyodik.

A nagy hegyeken egyre följebb kúszik a homály, már csak a csúcsok ormai égnek a vibráló sötét fényben.

Sötétül . . . egyre sötétedik . . .

Az ünnepélyes végtelen csöndet most megtöri a kabócza bús csiripelése. A rétekről visszafelelnak a pajtások, sajátságos egyhangú zizegés tölti be az alkonyi levegőt.

A fővényen elhamvadó tűz lobog, a fellobbanó lángnyelvek széles nagy követ körülnyaldosnak, mely az izzó parázsba van temetve.

Fábián a patak vizéből hamarosan pár sebes pisztrángot fogott.

A fölhasított halakat most fokhagymával bedörzsöli s egymás mellé az izzó kőre fekteti. Nyársra sebtiben füstölt szalonnát tűz, a parázs fölött megpirítja és a serczegő zsírt a süledező pisztrángokra csepegteti.

Pár perc mulva kész az egyszerű, de remek halászvacsora, melynél finomabbat királyi asztalra sem találunk.

A távoli hegyek remek lakója: az est csodás nesztelenséggel már szétterítette sötét palástját.

Egy felejthetetlen délután kedves emlékével búcsuzunk e poétikus szép vidéktől, melyet a csend és nyugalom édes álomba ringatott,

ménnyel járt, mint a megelőző négy év bármelyikében és hogy e halnak 1886-tól kezdődő hirtelen megritkulása egyike a legfigyelemreméltóbb jelenségeknek“.

Valóban az ichthyologusok a legnagyobb zavarban és tájékozatlanságban vannak mind e mai napig a makréla időnkénti bőségének és szűkének magyarázatát illetőleg. E hal tudvalevőleg nem keresi fel a folyókat ívás céljából, kizárólag a tengerre szorítkozik. A sós vízben költ és ikrái a tenger színén úsznak.

Vagy az Atlanti-tenger természeti tulajdonságainak valami hirtelen változása, vagy a hal biológiai természetének sajátságos és eddig meg nem magyarázható átalakulása, vagy végül egy új és kíméletlen ragadozó ellenség feltünése lehet csak az, a mi a makréla sorait ennyire megritkította. De hogy miben áll valóban ez, azt csak találgatják.

De lehet az is, hogy a makréla, melynek lakóhelye a mérhetlen tenger mélysége és szélessége, tudunkon kívül megszámlálhatlan milliókkal szaporodik. Itt is, ott is felmerülnek hírek, hogy rengeteg csapat makrélát láttak úszni a távol tengereken s csak nemrég is Anglia partján állítólag ötven mérföld kiterjedésben jelezték a tengerészek töméntelen makrélának arra húzódását.

A kik tagadják annak a lehetőségét, hogy a könnyelmű rablóhalászat okozta volna a makréla sorainak erős megritkulását, rámutatnak arra a körülményre, hogy a partra hozott mennyiség, bármily kedvező fogás esetén is, csak eltűnő csekély töredék ahhoz a billiókra menő számhoz képest, a melyet ősidők óta e hal természetes ellenségei: a czápa, csethal stb. pusztítottak el belőlük, még mielőtt Uj-Anglia vagy az irlandi, dieppei, havrei, boulognei kikötők halászata rávetette volna magát a makrélára. S mindamellét a hal bősége akkora volt egy időben, hogy lehetővé tette egy fontos és nagy jövedelmezőségű iparág keletkezését.

Hivatkoznak arra is, hogy az emberek minden erőfeszítésének nem sikerült kiirtani eddig p. o. a kártékony ausztráliai nyulakat, a jamaikai monguzt, az angol verebeket az amerikai kontinensen, a sáskajárást s más ily elemi csapásokat. Azonban feledik, hogy az ember üldözéseinek esett áldozatul a postagalamb, a bölény s ugyanezek fenyegetik mielőbbi kiirtással most a fókát is.

Magyarázzák a makréla megfogyatkozását azzal is, hogy más fajta halászati ágak megfogyasztották azokat a táplálékokat, melyekre szüksége van s kényszerítették arra, hogy más vizeket keressen föl. Úgy, de ezzel szemben áll az, hogy a makréla mindent megeszik, a mi nálánál kisebb, tehát mindenütt megélhet. Táplálkozásában nem szenvedhet szükségét sem az Atlanti-tenger mélységeiben, sem az amerikai partok sekély vizeiben. Főtáplálékát oly mikroszkopikus lények alkotják, melyeket a halászat nem érint. Apró halakon, rákokon kívül, ha megnő, kisebb fajta heringet is nagy mennyiségben fogyaszt. Falánkságát jellemzi, hogy tátott torokkal rohan minden ehetetlen hulladékra, melyet a tengerbe dobna, sőt akadnak, a kik azt erősítik, hogy a makréla saját fajtáját is felfalja, legalább egy amerikai tudós azt mondja, hogy nem egyszer talált felnőtt makréla gyomrában 3—4 hüvelyk hosszú kicsiny makrélákat. Mások azonban ezt is megczáfolják s ép azt találják e hal jellemző tulajdonságának, mely más halaktól megkülönbözteti, hogy soha sem táplálkozik saját fajtáján. Ezek szerint nem egyszer észlelték, hogy a makréla mohón rontott

neki bizonyos halaknak, melyeket minden teketória nélkül felfalt, ellenben a köztük úszkáló apró makrelákat nem bántotta, azok biztonságban jártak-keltek körülötte, míg az áldozatok kétségbeesett kísérleteket tettek, hogy a vízből kiugorjanak.

Ime tehát semmi pozitív adat a makréla természetrajzáról, kivéve azt, hogy útjai, megjelenései kiszámíthatatlanok s 1837 óta fogása állandóan csökken. A makréla csapatai rendszerint késő márcziusban vagy kora áprilisban érkeznek Északi Karolina partjairól. Onnan észak felé tartanak, míg a Maine partfokát eléri több hónapi vándorlás után. A XIX. század elején eszökbe jutott az új-angliai halászoknak, hogy a helyett, hogy megvárják míg a hal az északi vizekig jut, több hasznot biztosíthatnak magoknak, ha elibők mennek. 1817-ben tehát egy 35 tonnás hajó indult el Rockportból, Massachusetts államból a Cape-May-fokra s hatvan hordó makrelával tért vissza. Két évvel utóbb egy öreg halász épített egy bárkát, s a déli vizekbe evezett vele s három hét múlva százötven hordó makrelát hozott magával.

Azóta minden tavasszal egész flották indulnak ki Gloucesterből, Newburyportból, Provincetownból s útközben fogják el az északi makrelát. Nagyban növelte a sikert a varsák meghonosítása. Ez az eddigi halásziggereket egészen kiszorította, mert több makrelát lehetett a varsával felhúzni egyetlen fogásra, mint a mennyit azelőtt egész évszak alatt.

A pusztítás ez új fegyverével fölszerelve fogtak hozzá most e hal üldözéséhez az összes halászcsonakok. Ennek az irtó hadjáratnak tulajdonították a makrelák megtizedelését és lassankénti eltűnését az Atlanti-tenger vizeiből. Ezen a réven a makréla-kérdés nemsokára akuttá vált és a kongresszus figyelmét is foglalkoztatni kezdte. Sokan hitték, hogy ha a kormány néhány évre módját ejti a makréla-halászat felfüggesztésének, a tenger újra benépesül. Tehát törvényjavaslatot nyújtottak be, hogy 1888-tól kezdve öt évig tilos legyen makrelára hálóval halászni márcziustól júniusig. Kiméleti időt akartak kiszabni a makrelára. Az autonóm államok eddig is szabályozták a folyón ívási helyeikre felúszó halak fogását. De azt nem képzelték, hogy a szövetségi kormány keze odáig kinyúljon, hogy megszabja a nagy óceán halának fogási módját. A nemzeti kormány nem is terjeszthette ki hatalmát a tenger fölé, de védvonalat húzhatott a tenger hosszában. A törvény tehát nem tiltotta el a makréla fogását, de kihágásnak minősítette az amerikai partokon oly hal szárazra vitelét, melyet varsákkal fogtak. Nem korlátozta azonban a törvény a halászoknak azt az egyéni jogát, hogy horoggal halászhassanak.

Érdekesnek tartjuk a kongresszusnak e tárgy fölött megindult tanácskozásait részletesebben ismertetni. Inkább egy tudományos szakegységülethez hasonlított a kongresszus a törvényjavaslat tárgyalása alatt, semmint politikai törvényhozó testülethez. A vezérszónokok legnagyobb része résztvett a vitákban, melyek időnként igen hevesekké váltak, a mi példát szolgáltathat nekünk is arra, hogy Amerika törvényhozása egyes tudományos és gazdasági kérdések megvitatása körül mennyi komolysággal, alapossággal és szakértelemmel jár el. Pro és kontra idézték az élettan és ichthyologia legjelesebb tudósainak véleményét s hosszú idézeteket olvastak fel könyveikből. Mindez persze édes kevés pozitív adatot szolgáltatott a makréla-halászat és a makréla pusztulása kérdéséhez, a melyről sem a tudósok, sem a kongresszus tagjai nem sokat tudtak.

Goode tanár például, a kormány egyik tudós szakértője, a kire sűrűn hivatkoztak, azt a nézetét fejezte ki, hogy ő semmi esetre sincs meggyőződve arról, hogy a makréla pusztulását az Egyesült-Államok keleti partvidékén az ember közbejöttének kelljen tulajdonítani. Ugyanezt a nézetet osztotta Spencer F. Baird halászati főfelügyelő is, a ki nyomatékosan mutatott rá, hogy a természettudósok eddig majd mit sem tudnak a makréla természetrajzáról. Huxley viszont arra figyelmeztetett, hogy az ember csupán részese a hal kifosztásának. De ha a törvény el is tiltaná neki a zsákmányolást, ott maradna a többi ragadozó s az eredmény csak az lenne, hogy a ceteknek, tengeri malacoknak, ragadozó sirályoknak több táp jutna.

A kérdés elméleti tisztázatlanságának ily stádiumában természetesen a kongresszus sem sok adattal gyarapíthatta a tárgy hiányos ismeretét. De azért a vita tanulságos marad, mert a probléma ma is teljes egészében fennáll s a statisztikai kimutatások évről-évre nagyobb arányokban konstatálják a makréla-fogás visszaesését.

A makréla védelmére vonatkozó javaslat 1886-ban került a képviselőház elé s az előadó maga sem titkolta, hogy kétely férhet hozzá, vajjon bármely halászati mód alkalmas-e arra, hogy a halállományt csökkentse. De a maga meggyőződése Huxleyvel szemben is az, hogy a gőzzel kezelt roppant hálók használata kikerülhetlenül a hal kiirtására vezet a nyílt tengeren.

Tom Reed, Maine államból, már más szempontból vette a kérdést szemügyre. Koncedálta ő is, hogy a tudomány nem képes eddig megfejteni a makréla pusztulásának rejtélyét. De mivel ez az ipar hateraz halászt foglalkoztat Új-Anglia partjain s az Egyesült-Államok összes lakosainak érdekeit érinti közvetve, tehát ő is helyesnek vélte, hogy néhány évre véget vessenek a tavaszi makréla-halászatnak.

Mint minden amerikai parlamenti vitában, ezúttal sem hiányoztak a meggyanusítások, a megvesztegetési vádak, melyeket Reed ellen azon a czímen emelt a makréla-halászatban leginkább érdekelt déli államok ellenzéke, hogy Reed és társai anyagi előnyök által vezettetik magokat, mikor azt akarják, hogy a makréla akadály nélkül érje el északot, a hol Új-Anglia halászsai összefogdossák. Reed természetesen tiltakozott a meggyanusítás ellen s hozzátette, hogy ő nem állítja azt, mintha az ember pusztítása egymaga képes lenne a makrelát kiirtani a föld színéről, de utal a tengeri rákra, mely csaknem teljesen kipusztult, úgy hogy már csak 12 hüvelyk hosszú rákokat fognak, holott állítólag volt idő, mikor 25 fontos rákok is jöttek piacra.

Különbén Reed is konstatálta, hogy a makréla-halászat ma már Amerikában nem fizeti ki magát. Az egész csak lutri. A halászok közül némelyek jó fogásokat csinálnak s ezekre nézve jövedelmező az üzlet, a túlnyomó részt azonban csak az a reménység táplálja, hogy jó majd egy jó év, a mikor a makréla seregestől tér vissza.

1887-ben aztán a javaslat keresztülment, miután a senatus némi módosításokat eszközölt rajta. Öt éven át a makréla bántatlanul járhatta a tengert márcziustól júniusig. 1893-ban a törvény hatálya lejárt s akkor a déli partok tavaszi makréla-halászata megint megkezdődhetett.

Nagyban készültek a halászat ujólagos megnyitására. Vérmes remények közt indultak útnak egész halászflokkák Új-Anglia kikötőiből délre; Bostonból, Portland-

ból, Rockportból stb. És ekkor megtörtént a csoda, hogy öt évi védelmi idő után a halászok a legsilányabb zsákmánnyal tértek haza, a milyenre csak emberemlékezet óta példa volt. Az elsőnek érkező bárkák még csak jutottak valami sovány zsákmányhoz, az utána következők azonban semmihez, még csak az út költségeit sem vették be. A makréla újra tanúságát szolgáltatva rejtélyes természetének. Az a vélemény kezdett illetékes körökben lábra kapni, hogy a makréla észrevette a halászok által kitett varsákat s a hálók alatt bántatlanul úszik el.

Egy másik érdekes tapasztalat, a melyet ez évben tettek, az volt, hogy bár a makréláról tudva van, hogy néha óriási kifejlődést ér el, a védelmi időszak lejártja után némely fogásnál 2500 halra volt szükség, hogy megtöltsön egy hordót.

Ellenben míg a keleti partokat a közönséges makréla eltűnése ejtette töprengésbe, ugyanakkor a Csendes-tengeren, San-Clemente és Santa-Catarina szigeteken a világ összes horgászai találkozót adtak egymásnak, hogy az ott ló-makréla néven ismert ugró tón-halra hatásvizsogyan. Száznyolcvan—ötszáz fontos monstrumokat fogtak itt horogal ebből a halból, a mely mint tudjuk, a Közép-tengeren fontos iparágak a tárgya.

Ez idő szerint a közönséges makréla fogása évenként 30—50,000 hordót tesz ki, szemben a $\frac{3}{4}$ század előtt fogott évi fél millió hordóval, a mikor Skócia, Anglia, Man-szigete és Franciaország halásza is tódultak az amerikai vizekre, kivenni részüket a zsákmányból.

Hogy ezeket az idöket visszavarázsolják, Amerika halászati szakértői most programjukba vették az eddig pusztulásnak szánt billiónyi halpetének vissza-telepítését a tengerbe. A halászvitorlások fedélzetén egy szakértő tartózkodik, a kinek közbejöttével a fogások alkalmával eddig kárba vesztett makréla-petéek mesterséges megtermékenyítés után visszaadnak a tengernek. E mesterséges tenyésztés némi sikerrel járt, habár azt a meglepő tapasztalatot tették, hogy két millió petéből csak egy embryo fejlődik éretté. Igaz, hogy a természet más oldalról a nőstény makréla rendkívüli termékenysége révén gondoskodott a hal kihalása ellen. Egyetlenegy példány gyakran fél millió petét hoz világra.

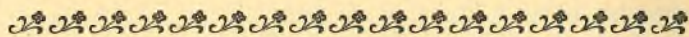
Ha a makréla valóban fogyóban van, akkor az Atlanti-tenger benépesítésére való törekvés nagy jelentőséget nyer, mert e hal fontos iparágat képviselt Amerikában.

Komoly súrlódás tárgyát is képezte már e hal télen át való eltűnése Anglia és az Egyesült-Államok közt. Az angol halászat érdekei által irányított természet-tudósok ugyanis azt állították, hogy a makréla a tél közeledtével Nova-Scotia és más, angol uralom alatti tartományok partjainak iszapjába temetkezik. Ha azt kétséget kizárólag megállapították volna, hogy a makréla angol birtokok iszapjában telel, akkor Angliának joga lett volna e hal nagy rajaihoz, a mihez nem lett volna joga akkor, ha bebizonyul, hogy a makréla a tenger vándora. Odáig mentek az angol tudósok, hogy részletes leírást adtak arról, hogy hogyan keresi fel e hal az iszappartot, hogyan temetkezik el, miután mindkét szeméret pikkelyt vont s nem jó napvilágra tavaszig.

Az Egyesült-Államok szakértői persze erősen megtámadták e kalandos hypothezist. Nem tudták ők sem kimutatni, hol tölti a makréla a telet, de szétfújták azt a legendát, mintha iszapban telelne át. Ezzel egy érdekes nemzetközi konfliktusnak vették elejét, a mi megnyugtathatja azokat, a kik ma is várják a makréla-halászat feltámadását, e hal valamely váratlan tömeges felbukkanása által. Megtörtént ez más alkalommal is,

habár nem is oly hosszú pangási idő után, mint a mostani. Előfordult, hogy évek során át tartó rejtőzés után újra seregestől jött vissza a hal s fényes zsákmánnyal kárpótolta a türelmes halászokat. Most is ebben bizakodnak sokan, s ez a hit tartja a lelket a halászokban a csalódás oly sok keserű éve után.

V. S.

Halfogóeszközök és halászati módok.

Írta: Lakatos Károly.

(Folytatás.)

Tényleg úgy áll a dolog, hogy a haleledel, mely egykor köztáplálék számban ment, hovatovább kiszorul a magyar polgári háztartásból s itt-ott már is olyan lukszus-cikké lön a halhús, mint akár a „kolibrinyelv“ (budapesti specialitás), avagy pediglen a fáczánpecsenye, a min bizonyára nagyott csodálkoznék jó *Nagyajtai Cserei Mihály* uram (ki a haléket a magyar gyomorba „leginkább illő“ komedenciának tartotta) ha föltámadhatna egy kis kurta körültekintésre, sőt alighanem meg is apprehendálna egy kissé, ha tejeles (!) és krumplival (!) ízesített (!) halpaprikással kínálnák, mert úgy látszik, hogy a „halászlé“ készítését is felejtteni kezdi már a magyar, a tolakodó szláv áramlat terjedéséhez képest egy kis *tót* ízt lopván bele a krumplival, e legősibb eledelünkbe, nem is szólva bővebben arról, hogy némelyütt még ökölnyi gombócokkal is meghajigálják a piroslevű halelemózsiát.

Tagadhatatlan, a halak fogytával a halakat illető szakástudomány is pangóra szállott immár s maholnap legfeljebb csak a halászati krónikákban találunk a hal-elkészítés receptjeire, mint megtalálhatni a régiségét *Galgóczi István* uramnak 1622-ből való, kéziratban maradt „Szakástudomány“-ában, melyben nem kevesebb, mint 189-féle, csupán magyar vizekben termő halfajokból készült halétek van felsorolva s a mely könyvben írott bizonyítékát találjuk a többek közt annak is, hogy „nemcsak a marhanyelv, hanem a *csuka* is a megfelelő elemózsiák közt számít tormával, avagy „szürke lével elkészítve“.

Ezen kis kitérés után a további lényegbeli dolgok tárgyalására kerítve a sort, rátérhetünk mindjárt a „háló“-nak nevezett halfogó eszköz sokféle fajtáinak smertetésére, persze azokról szólva csak, a melyek ma is még többé-kevésbé alkalmazásban vannak a „nagyhalászat“ és „kishalászat“ szolgálatában.

A „nagyhalászat“ egyedüli eszközei a „kerítőháló“-fajták, melyek különböző hosszúságúak, de az igazi nagyok közülök 500 ölesek, vagy még hosszabbak is s nagy vízterületek „elfogására“ valók, s ehhez képest nagyon gazdag „fogással“ szoktak fizetni haldús vizeken. Természetesen az ilyen nagy hálók („öreghálók“ vagy „húzóhálók“) csak nagy sík vizeken használhatók, mert minél nagyobb a háló, annál terjedelmesebbnek kell lenni a rónavíznek, hogy a háló „kivethető“ legyen és megfordítva, vagyis kisebb terjedelmű síkvízen ehhez mért rövidebb vagy egészen rövid kerítőhálók jöhetnek csak alkalmazásba.

A kerítőhálók kivetése halászcsonyikok segítségével történik, melyekkel a háló két szárnyára állva, alól-felül a hálósárnyakra, illetőleg az öregháló két végére alkalmazott „hámfa“- vagy „vezérfá“-hoz erősített köteleknél fogva (melyek a csonyik farára erősített vaskarikához köttenek) a hálót folytonos evezés közben lassanként félkör-, vagyis halászmondás szerint: „*vargabetű*“ alakjában hozzák össze (ez a „kivetés“), minek meg-

történte után a szárnyas csónyikosok egyenesen a part felé veszik útjokat s a lábalható helyeken kiszállva, a falszerű mozgó hálót a szárnyköteleknél fogva partnak húzzák, majd egészen a lapos part legközvetlenebb közelébe vontatják ki, hogy „szákok” segítségével a hálófalak közül kimeregethessék a kis térre összezsúfolt halakat, végül a hálószemekbe bonyolódott kisebb-nagyobb halakat kézzel szedegetik ki.

Persze, minél nagyobb a háló, annál gazdagabb „fogás” jutalmazza egy-egy „kerítés”-re (a még deres őszi időben is meztőláb pocskoló) halászság fáradalmas munkáját, mert a nehéz hálótetet parthoz húzni, kivált tömeges fogás esetén (a régi haldús időkben nem volt éppen ritka eset, hogy egy-egy kanyarintás 100 mázsa hallal is fizetett!), nem kis erőfeszítéssel jár és legkivált az öreghálókat, melyeknél a szárnyakon 5—6, 8—10, vagy még több ember is megfeszítheti az erejét, míg a „huja” elkövetkezik, vagyis míg parthoz kerül a háló annyira, hogy az „ölében” vagy „szákjában” megfogódott zsákmány kiszedése végett szákkal dolgozni lehet benne.

Kisebb kerítőháló kihúzásával egy-két szárnyas is megbirkózhatnak, bár a kerítőhálók, még a kisebbek is: mindig súlyosak, mivelhogy alsó peremükön nehezek függnek, hogy a hálófal lehetőleg pontosan a vízfenéken csuszamodjék és hogy a hal a háló alatt ki ne menekülhessen; ellenben a háló felső szegélyére „úsztatók” vannak alkalmazva, a háló elmerülésének megakadályozása, illetve a felső hálószegély vízszínen való faldús tartása céljából, míg ugyancsak a háló alsó és felső szegélyeni „szemek”-ben kötél („in”) fut keresztül, tehát alól-felül, melyeknek segítségével rögzíthető a háló merev tartása s húzhatók a szárnyak a kívánatos „vargabetű” formára a „kivetés” alkalmával.

A kerítőhálónak kisebbmértű formája különböző nagyságú szembőséggel, sokféle van, melyek mind külön technikus terminusok szerint nevezetnek, lényegre nézve azonban alig különböznek egymástól, ilyenek a leginkább állóvizekben használatos 70—100 m. hosszú, közepen „zsákkal” ellátott „gyalomháló”, továbbá a „kecsegeháló”, „pirittyó” (futtató háló), „kétközi” és „gyalogháló” stb.

A két előbb nevezett hálófajta után említett hálók kis vizekre valók s mint ilyenek, segítség nélküli erőhöz alkalmazott igazi tipikus halászszerzők s csakis hivatásos szakértők kezébe valók; míg az egyszerű „kerítők” semmi mesterségest nem igényelnek.

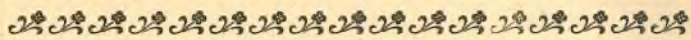
Ezeket kívül van még többféle halászeszköz, a melyekkel való foglalatosság valójában már a „sport” határát környékezi s ugyancsak a „sport” ingerével is hat hivatásos és nem hivatásos halászra egyaránt.

Ilyen például a kávékra feszített „emelőháló”, a parti halászat e legősibb szerzője, mely egyébiránt sűrű szemre kötött, lepedőnagyságú s négyzet formájú hálószerzőből áll, mely a négy sarkánál fogva ívalakban meghajlított s keresztbetett „kávékra” feszítetik ki s hosszú „emelőrúd” végéhez lesz hozzáerősítve. Használatkor a víz alá merítik s erősen a talajhoz nyomva hosszabb ideig fenéken tartják, majd nyelénél fogva lehető gyorsan kiemelik a vízből s ha emelés közben hal van fölötté, biztos a fogás, a mennyiben a hal vesztélyt sejtve, fölülről mindig oldalt lefelé igyekszik s így bizton a hálószerzőre kerül, mely a víz ellenállása

következtében teknőszerűleg bemélyedve fogja meg a halat.*)

Mint említém, az emelőhálófajta inkább parti szerzők, de állóvizekben, oly helyeken, a hol jó „haljárás” van, a hivatásos réthalászok is elpiszmognak (illetve inkább csak elpiszmogtak) velük hajnalonta vagy esthajnalokor, pipaszó mellett, a meddig csak a szunyog bele nem szólt a munkájukba . . .

A rétháti halászságnál a háló imént említett egyszerű, legősibb formáin kívül még több, felszerelésük szerint többé-kevésbé eltérő formái is használatban voltak az emelőhálónak, azonban az igazi magyar halász olyan emelőhálót, mely csónyikra épített állványra lett volna szerelve, minőket Pest körül a Dunán ma is látni, nem használt. Ez neki már „masina” számban ment s nem volt hozzá gusztusa . . . (Folytatjuk.)

VEGYESEK.

— **Haltenyésztés Máramarosban.** Máramarosszigetről értesítik lapunkat, hogy az ottani erdőgazgatóság hegyvidéki halászatunk fejlesztése érdekében nagy jelentőségű akciót indított. Kiindulva ugyanis abból, hogy a kincstárnak mint legnagyobb erdőbirtokosnak, nemcsak érdeke, de kötelessége is, az erdőt szelő hegyi vizeket oly módon kezelni, hogy azok halászat, mint mellékhasználat a mainál jobban értékesüljön és mintául szolgáljon a többi erdőbirtokosok részére, a kezelése alatt álló 300,000 holdat meghaladó erdősegekben található hegyi vizeknek okszerű és rendszeres halászati hasznosítását, mindenekelőtt pedig azok tervszerű halásztását vette célba. Felterjesztésére *Darányi* földművelési miniszter azonnal szakértőt rendelt a helyszínére, hogy annak közbenjárásával a viszonyok közvetlen tanulmányozása alapján tisztáztassanak a szükséges tennivalók. Úgy értesülünk, hogy a Tisza forrásvidékéhez tartozó erdőgazdálkodások területének bejárása megtörtént, s eddig elé a Fejérpatak, a Barnabási nagy és kis patak, a Fehértisza, a Kvaszni-, Scsaul-, Balczatul-, Tiscsora-, Sztohovecz-, Hoverla- és Bogdán-, továbbá a Feketetisza-, Dozsina-, Apzinecz-, Sztaniszló-, Lazescsina-, Sztudena-, Foreszák-, Kozmescsek-, Szuha- és végül a Szvidovecz- és Kevele-patakok, valamint ezek nagyobb mellékágai együtt mintegy 310 km. hosszban lettek a halásztásra kijelölve. Megállapítás történt abban, hogy a pisztrángok részére, mint amely halfajra nézve a patakok elsősorban alkalmasak, megfelelő rejtekhelyek készülnek a patakok oly irányú szabályozása által, mely a fenékesést mérséklj, s a medret állandóbbá teszi, anélkül, hogy a tutajozást legkevésbé is hátráltatná. Továbbá kijelöltettek a felállítani szándékolt halköltőházak helyei és pedig, a Barnabás-patak völgyében, a Hoverlai, a Sztohovecz-, az Apzinecz-, a Kozmescseki vízfogóknál és a Szvidovecz völgyében, mely utóbbi már annyira készen áll, hogy működését még az ősz folyamán megkezdi. A 6 költőházat 31 db kaliforniai költőedényel szerelik fel, 155,000 db ikra költetésére. Forrásunk szerint az illetékes tényezők mind egyetértenek a kincstári halászatnak olyan értelemben való kezelésében, hogy az mintául szolgálhasson a többi erdő- és halászati jogtulajdonosoknak. S mert *Darányi* miniszter a külföldi, így az osztrák és a német állami erdészet költségvetéséből ismeri, mily jelentékeny jövedelmet szolgáltatott ezen erdészeti mellékhasználat, a megfelelőbb kezelést nálunk is erősen követeli, minél fogva rövid időn belül gyökeres reformokra számíthatunk a kincstári halászat körül.

Az amerikai nagytavak halbősége. Amerika több állama nemrég törvényt hozott a féli halászat eltiltására s egyúttal a hálószerzők nagyságát is szabályozta. Ennek az intézkedésnek tulajdonítják, hogy a nagytavak ezidei halállománya sokkal bőségesebbnek ígérkezik, mint azelőtti években. Ezelőtt a tavak évi halállománya 150 millió font volt s ebben maga az Erie-tó több mint felével vett részt. Az idén azonban bizonyos, hogy ez a mennyiség jelentékenyen megnövekedik.

*) Vannak még emelő vagy merítő háló-féle szerzők, melyek *kanálformára* készülnek és eredetileg készített (s nem a víz erőművi hatása folytán képzett) mélyedéssel bírnak. Ilyen a „*billigháló*” vagy „*villing*”; továbbá a „*kápli*”, az „*ollóháló*” és „*ághygháló*”.

Dr. LENDL ADOLF

állattani praeparatóriuma
Budapest, II., Donáti-utca 7. sz.

